

УДК 316.613:005.336.2

SOFT SKILLS ЯК НЕВИДИМІ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ЧОМУ ЇХ СКЛАДНО ВИМІРЯТИ, АЛЕ НЕМОЖЛИВО ІГНОРУВАТИ

Стус Ю. М.

e-mail: yuliia.stus@nure.ua

Науковий керівник – к. філос. н., доц. Дашенкова Н. М.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. СГН
м.Харків, Україна

This work is devoted to the theoretical analysis of soft skills as an integral component of modern educational and professional competence. The study examines the essence, structure and historical development of the concept of soft skills in the context of social intelligence and competency education. Particular attention is paid to the implicit (“invisible”) nature of soft skills, their role in everyday communication and professional interaction, as well as the difficulties of their formalization and objective assessment. The article analyzes the relationship between soft skills, the hidden curriculum and the educational environment, and outlines key approaches to their development using interactive, practice-oriented teaching methods. The problem of conditional assessment of soft skills using behavioral indicators and contextual diagnostics is also considered. The importance of soft skills in ensuring adaptability, effective teamwork, and lifelong learning in modern education is substantiated, and promising areas for further research and implementation of these competencies in the educational process are identified.

Сучасне соціальне середовище характеризується значною різноманітністю поглядів, цінностей та моделей поведінки. Через вплив телебачення, соціальних мереж та стрімінгових сервісів індивід стикається з великою кількістю поглядів із сторони інших споживачів та творців медіа-контенту. Якщо навіть розважальні послуги, створені для відпочинку, підвищують імовірність виникнення комунікативних конфліктів та непорозумінь, то робоче середовище, яке за своєю природою характеризується підвищеним рівнем стресогенності, збільшує шанс виникнення непорозумінь. Саме через це виникає необхідність звертати увагу на soft skills.

Soft skills (англ. «м’які навички») – це комплекс інтегративних компетентностей, що поєднують когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти [1]. Вони є навичками, тобто набуваються у досвіді, та, попри універсальний та надпрофесійний характер, спрямовані на реалізацію в професійній сфері [2].

На відміну від суто інтелектуальних здібностей, soft skills проявляються переважно в процесі соціальної взаємодії та професійної діяльності. Вони відображають здатність особи ефективно взаємодіяти з людьми, співпрацювати в команді, приймати рішення в умовах

невизначеності та здійснювати саморегуляцію діяльності. Такі навички формуються переважно в процесі реальної навчальної та соціальної практики, а не через безпосереднє засвоєння навчального матеріалу. У цьому контексті soft skills тісно пов'язані з поняттям прихованого навчального результату (hidden curriculum), оскільки їх розвиток відбувається неявно – через організацію освітнього середовища, характер взаємодії між учасниками навчального процесу та неформальні правила академічної культури [3].

«М'які» навички інтегровані у повсякденну поведінку та комунікативні практики й не завжди усвідомлюються суб'єктом як окрема компетентність. Людина щоденно застосовує саморегуляцію, емпатію, здатність до компромісу, управління часом чи конструктивний зворотний зв'язок, однак сприймає це як інтуїтивний компонент соціальної взаємодії, а не як сформовані навички. Водночас їх наявність або дефіцит стають помітними переважно в критичних або конфліктних ситуаціях, коли порушується ефективність спільної діяльності. «Невидимість» soft skills зумовлена автоматизованістю їх проявів та відсутністю чітких маркерів, що дозволяли б суб'єкту постійно осмислювати власний рівень цих компетентностей, попри те, що саме вони забезпечують стабільність і результативність щоденної професійної та соціальної взаємодії.

Розвиток soft skills потребує комплексного діяльнісного підходу. Ефективними є інтерактивні методи навчання: проєктна діяльність, кейс-методи, ділові ігри, групові дискусії, фасилітовані обговорення, менторство, індивідуальні тренінгові програми тощо. Важливу роль відіграє рефлексія – усвідомлення власних поведінкових стратегій, сильних і слабких сторін, а також аналіз зворотного зв'язку. У професійному середовищі розвиток соціального інтелекту підтримується через участь у командних проєктах, міждисциплінарну співпрацю, виконання лідерських або координаційних ролей, а також через культуру відкритої комунікації та конструктивного зворотного зв'язку.

Однією з ключових проблем у дослідженні та впровадженні soft skills є труднощі їх формалізації та об'єктивного оцінювання [2]. Це пов'язано з операційним характером поняття soft skills, його контекстною залежністю, ситуативністю проявів і відсутністю універсальних критеріїв вимірювання. Традиційні методи оцінювання є обмеженими щодо вимірювання соціального інтелекту та комунікативних навичок. Тести та іспити орієнтовані переважно на перевірку знань і репродуктивних умінь, а не на оцінку поведінкових і соціальних проявів у реальних або наближених до реальності ситуаціях. Оцінювання використання соціальної компетентності за допомогою власних спостережень залежить від індивідуального сприйняття та особистого досвіду. Такий метод має суб'єктивний характер і може зазнавати інтерпретацій як з боку оцінювача, так і з боку оцінюваного. Додатковою проблемою в оцінюванні soft skills є їх

стандартизація та порівняння результатів. На відміну від фахових компетентностей, soft skills не мають єдиного набору чітко визначених показників: їх прояв залежить від контексту діяльності, соціального середовища та індивідуальних особливостей індивіда. Одна й та сама навичка може реалізовуватись по-різному залежно від ситуації, а це робить неможливим застосування уніфікованих шкал оцінювання.

Оцінювання soft skills має умовний характер і ґрунтується переважно на поведінкових індикаторах. При спробі оцінити soft skills доцільніше говорити не про точне вимірювання, а про динаміку розвитку навичок та діагностику рівня їх прояву в певному контексті та конкретних ситуаціях.

Попри, на перший погляд, непомітність soft skills, вони є принципово визначальними у сучасних освітньому та професійному середовищі. Парадигма підготовки майбутніх фахівців передбачає не лише засвоєння професійних знань, а й отримання навичок взаємодії з оточенням, здатності діяти в умовах невизначеності, критично мислити та здійснювати саморегуляцію у складних життєвих ситуаціях. Перспективи подальших досліджень пов'язані з уточненням структури та класифікації soft skills, розробленням валідних і надійних інструментів їх діагностики. Також залишається актуальним питання поєднання формальних і неформальних освітніх практик, що стимулюють рефлексію і відповідальність.

Чим вищим буде рівень обізнаності суспільства про значення соціально-комунікативних компетентностей, тим менш вираженим буде феномен їх «невидимості». Свідомий підхід до формування та розвитку навичок та компетентностей, які входять до комплексу soft skills, сприятиме більш ефективному їх засвоєнню. Це безпосередньо сприятиме підвищенню якості суспільного життя та формуванню цілісних соціально компетентних особистостей.

Список використаних джерел:

1. Лядський І. Управління соціальним інтелектом як фактором впливу на формування Soft-skills у здобувачів вищої освіти // Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. № 13. С. 108–110. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.13.13>
2. Дашенкова Н. М., Бакаленко О. А. Soft skills як сучасна методологія гуманітарного підходу в практиці ІТ // Наукові перспективи. № 12(54). 2024. С. 1529–1540. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12\(54\)-1529-1540](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12(54)-1529-1540)
3. Dziak M. Hidden curriculum | Education | Research Starters | EBSCO Research. EBSCO. URL: <https://www.ebsco.com/research-starters/education/hidden-curriculum> (date of access: 11.02.2026).